

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izloži vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s poštninjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za šest let 6 K. — Naročnina izven Jugoslavije 32 K. — Naročnina se pošilja na upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — Lini se dopolnjuje do odpovedi. — Udeležba „Kotliškega tiskovnega društva“ dobiva list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, če obsegajo 4 strani 40 vln, na 8 straneh 60 vln. — Uredništvo: Korotka cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Korotka cesta št. 5, sprejema naročnine, inserate in reklamacije. Za inserate se plačuje od enostopne peščice za enkrat K 100. Za večkratne oglaševanje primeren popust. V oddelku „Mala naznanila“ stane beseda 50 vln. — Inserati se sprejemajo do torka popoldne, nazajre reklamacije so poštnice proste.

Stariši pozor!

Konec tega meseca nameravajo Sokoli prirediti v Mariboru sokolsko slavnost. Kot glavne agitatorje za svojo sokolsko prireditavo so odločili liberalne učitelje. Pogovarjali so se že o tem, da bodo Sokole otroke kar komandirali k sokolski slavnosti. Ker pa bi jih potem morali tudi nadzirati, so sklenili, da hočejo z vso silo vplivati na stariše, da se udeležijo in pripeljejo tudi otroke seboj. Kdor ve, kaj je dandanes sokolstvo, mora tako nakano z vso odločnostjo zavrniti. Cutimo se naravnost dolžne, da stariše že naprej svarimo pred sokolstvom.

Sokola so ustanovili najprej na Češkem. Odtam se je razširil po Slovenskem, Hrvatskem in Srbkem. Sprva je bil Sokol samo telovadno in narodno obrambno društvo in ni bil veri sovražen. Okrog leta 1906 pa je začel nastopati proti veri, najprej na Češkem, takoj nato na Slovenskem in zadnji čas tudi na Hrvatskem.

Na Češkem so Sokoli na čelu tistih, ki ljudstvo hujskajo k odpadu od katoliške vere in razpošiljajo po vsej državi pozive: „Proč od Rima!“ Češki „Sokolski vestnik“ je odkrito pisal: „Smo in moramo biti proti katolicizmu“ in „Sokol ne more držati z Rimom“ (papežem). Konec junija in začetkom julija so imeli češki Sokoli veliko prireditev v Pragi. Te prireditve bi se radi udeležili „Katoliški ameriški češki Sokoli“, ki so se pripeljali na naš orlovski tabor. Ni so vedeli, kako protiverski so že češki Sokoli in so se hoteli prireditve udeležiti iz narodnega navdušenja. Kaj so jim brezverski češki Sokoli odgovorili?

Dokler se katoliški ameriški Sokol ne odpove naslovu: katoliški, ne sme pri sokolski prireditvi sodelovati. In februarja letos je pisal sokolski list: „Češke Obce Sokolske“: Noben pozitivni (to je verni) kristjan, v prvi vrsti katoličan, ne more biti Sokol.“

Slovenski Sokoli so s češkimi v najtesnejši zvezi. Zato ni čuda, da je istočasno s češkim tudi slovenski Sokol nastopil proti veri. Starosta vseh slovenskih Sokolov, dr. Pavel Pestotnik je na sokolskem običnem zboru 11. februarja 1912 rekel: „Brez zmagovitega kulturnega boja (to je boja proti veri in Cerkvi) ne pričakujemo trajne zmage sokolskim idejam (mislim).“ Isti Sokol dr. Pavel Pestotnik je zapisal v „Sokolskem vestniku“ marca 1913 to-le: Krščansko svetovno naziranje je v ostrem nasprotju s tendencami (težnjami, željami) sokolstva. Sokol je torej nara-

vnost protikrščanski. Potem nič ni čudnega, če tudi šolarja odvrča od cerkve in vere. Saj se je zadnji čas že večkrat zgodilo, da so gnali otroke ob nede-
ljah na izlete ali k telovadbi ravno ob času, ko bi morali otroci iti k sv. maši, tako, da otroci niti pri maši niso bili. To se je zgodilo n. pr. v Ljutomeru in v Studenih pri Mariboru.

Tudi podivjanosti sokolski se ni čuditi, kakor se je pokazala posebno ob priliki orlovskega tabora v Mariboru. Koliko hujskanja in sramotjenja v liberalnih časnikih proti orlovskemu taboru! Največje divjaštvo pa so zagrešili nad našimi gosti, na orlovskem taboru, nad čehoslovanskimi Orli in francoskimi katoliškimi telovadci. Ko so se po orlovskem taboru iz Maribora skozi Ljubljano peljali na Bled, so jih tam Sokoli pričakali s psovskimi in surovostmi. Neko Orlico so vrgli v vodo, iz katere jo je rešil nek čehoslovanski Orel. Nažagali so mlaje, ki so bili postavljeni na čast gostom, prerezali na več mestih električno žico, branili jim vstop v čolne, nazadnje jih celo z grojnicjo polivali. Tako divjaštvo rodi sokolska vzgoja!

Slovenski Sokol je prinesel protiverski tok tudi v hrvatskega Sokola, ki do pred enim letom še ni bil veri nasproten. Zdaj pa je tako sovražni krščanstvu in sploh vsaki veri, kakor da hoče nadkriti celo slovenskega Sokola! So med slovenskimi in hrvatskimi Sokoli tudi ljudje, ki se imajo vero. Toda Sokol kot vse sokolsko gibanje plava v protikrščanskem močvirju. O tem ni nobenega dvoma več!

In takim ljudem, takim društvom naj bi verni, krščanski slovenski stariši izročali svoje otroke? Na sokolski slavnosti, ki imajo popolnoma protiverske namene, naj bi jih puščali ali celo sami vodili? Prej so vas, ki ste se udeležili orlovskega tabora zasramovali, zasmehovali so naše pošteno kmetsko mladino, organizirano v Orlu. Zdaj vam bodo liberalni učitelji ponujali vstopnice in vas vabili, da s svojimi otroki pridete na sokolsko slavnost. Domisljujejo si, da jim boste šli na limanice. Ne dajte se premočiti! Pokazite, da poznate volkove, ki se hočejo zdaj obliči v ovčjo obleko! Kdor bi poslal ali peljal svoje otroke na sokolsko slavnost, ali pa se je sam udeležil, je izdajca svojega krščanskega prepričanja! Na sokolsko slavnost v Maribor prepričan naš pristaš tudi iz razdovednosti ne sme iti!

Naš državni proračun in naše finance.

(Govoril na shodu „Jugoslov. kmetске zveze“ posl. J. Vesenjaki.)

Spoštovani somišleniki in prijatelji! Ni prijetna naloga, katero imam, pa tudi hvaležna ni. Toda potrebna je jasna beseda, da znajo naši pristaši, kakšno stališče zavzema „Jugoslovanski klub“ in jaz kot njegov pooblaščenec v finančnem odboru nasproti novemu proračunu finančnega ministra Stojanoviča. Vi ste poklicani, da to stališče ali odobrite ali ovržete; zato vas prosim, da sledite tej razpravi z vso pazljivostjo in potrpežljivostjo. Za vas gre, za vaše skrb in težave za vaše trpljenje in za vaše žulje!

Kaj je treba najprej ugotoviti?

Pred vsem moram ugotoviti, da govorim o predlogu demokratskega finančnega ministra in ne o zakonu. Mi nimamo sprejetega proračuna ne iz preteklega proračunskega leta 1919-1920 in tudi še nismo sprejeli ne v finančnem odboru in ne v zbornici proračuna za 1920-21. Krivda leži v političnih razmerah, odnosno v odnošajih med „Parlamentarno zajednico“, h kateri pripadajo v glavnem „Radikali“, „Narodni klub“ in naš „Jugoslovanski klub“ ter nekateri manjši skupini, in med „Demokratsko zajednico“, h kateri pripadajo tudi naši „Demokratje“ ali liberalci. Vam je gotovo še v spominu, da so liberalci skupaj s socialnimi demokrati gospodarili v naši državi brez kontrole, brez parlamenta. Posebej pa niti enkrat ni bil pozvan k seji finančni odbor. Vsaj jaz takega vabila nisem dobil.

Tudi sicer vas bo v splošnem zanimalo zadržanje posameznih strank k proračunu in raznim fi-

nančnim vladnim predlogom, naredbam in operacijam.

Stališče socialnih demokratov.

Najbolj enostavno, pa za pametnega človeka tudi najbolj smešno je stališče socialdemokratskih poslancev in socialdemokratske stranke sploh. Oni hočejo kratkoročno vse od države imeti, a nočejo državi ničesar dati. Zato slišite njihove agitatorje, kako vse obljublajo, pa si nikdar ne belijo glave s tem, ali je njihov način gospodarstva sploh mogoč ali ne. Treba je poudariti, da niti v eni državi, niti v enem kraju socialisti praktično niso znali gospodariti tako, da bi osigurali obstoj in razvoj države in zemeljsko srečo, mir, blagostanje in enakost, bodisi politično, bodisi ekonomsko (gospodarsko) posameznim osebam ali posameznim stanovom. Goltiti in širiti nezadovoljstvo s sultanjem proti vsem drugim, to je jedro socialdemokratskega medovanja.

Kako je z demokrati?

Tudi demokratje so v gospodarskih državni zadevah precej podobni socialistom. Imeli so že skupno z njimi v rokah precej dolgo našo državo in tedaj so pokazali, da so njihova dejanja drugačna, kakor so njihove besede. Ne samo, da so popteli vsa parlamentarna načela in vse svojine prave demokracije, temveč zlorabljali so na nedostojnejši in nedopustni način državno upravo v strankarske in delovne osebne svrhe.

In mi?

Na ta dva načina mi nastopati ne moremo in ne smemo. Mi hočemo na obstoječem zidati in državo ter človeško družbo urediti, računamo pa vedno in tudi jasno povemo, kaj hočemo in kako hočemo. Tako polagamo tudi danes račun o svojem hiševaju.

Dva proračuna.

Za proračunsko leto 1920-21 imamo v resnici dva proračuna. Namreč prvotnega, ki je sestavljen iz podatkov posameznih pokrajinskih vlad naše države, in drugega, katerega je izdelalo finančno ministrstvo in ga potem tiskane predložilo nam. Prvi proračun sloni na dosedanjih davkih in drugih državnih dohodkih, drugi proračun pa obsega celo vrsto novih bremen za državljanke.

Oglejmo si nekaj števil! V prvotnem proračunu znašajo državni izdatki okroglo 23.742.000.000 K (triindvajset tisoč, sedem sto in dvainštirideset milijonov kron) in državni dohodki 7.704.000.000 K (sedem tisoč sedemsto in štiri milijone kron). Torej je primanjkljaj 16.037.600.000 K ali z drugimi besedami: vsak dan bi po tem proračunu država izdala okroglo 44 milijonov kron več, kakor pa bi prejela na davkih in drugih dohodkih.

Za naše slovenske kraje, ki jih upravlja naša pokrajinska vlada v Ljubljani, so v prvotnem proračunu številke sledeče:

Izdatki: 1 milijard 165 milijonov 933 tisoč in 288 kron; dohodki: 539 milijonov 620 tisoč in 887 kron; torej primanjkljaj: 626 milijonov, 620 tisoč 401 krona. Seveda moram pri teh številkah takoj pripomniti, da carina, dobiček na „zdravi valuti“ in nekaj drugih dohodkov ni vračunjeno. Niti v prvem niti v drugem proračunu nimamo po ključu davčne moči in številu prebivalcev razdeljenih skupnih državnih dohodkov na pokrajine. Carina in sporedne carinske takse, trošarina, dobiček na novcu (opomba: pri „zdravi valuti“), prometni davek so navedeni pod splošnimi državnimi dohodki.

Da je nemogoče gospodariti na podlagi prvotnega proračuna, je več kot jasno, kajti država ne more in tudi ne sme vsak dan napraviti 44 milijonov novega dolga. Zato je finančni minister dal izvršiti nov pregled ali revizijo proračuna in to je drugi proračun, ki je tudi tiskan in predložen parlamentu ter se obravnava v finančnem odboru.

Po drugem proračunu za leto 1920-21 znašajo državni izdatki 15 milijard, 977 milijonov, 224 tisoč kron, dohodki 15 milijard, 536 milijonov 708 tisoč kron, primanjkljaj torej 440 milijonov 516 tisoč kron.

Bistveno bi po teh številkah bilo doseženo ravnotežje med izdatki in dohodki in proračun bi bil za oko nekak vzor državnega gospodarstva in finančne tehnike ministrove.

Toda sedaj nastane dvojno veliko vprašanje: 1. ali je proračun za nas sprejemljiv in 2. ali odgovarja dobremu državnemu gospodarstvu? Dobremu namreč v tem oziru, da ne gleda g. finančni minister na trenutni fiskalni efekt (učinek), temveč na možnost obstoja in razvoja svojih žrtev — davkoplačevalcev! V tem oziru pa moram — žal — obe stavljeni vprašanji zanikati, kajti po slovenski davčni praksi izvedena izterjava nameranih bremen pomeni za nas lihanje, umiranje in pogin kmetijskega stanu in splošni delavskih kmetijskih slojev.

Oglejmo si način, kako finančni minister doseže proračunsko ravnotežje! Dohodki v drugem proračunu se podvojijo od okroglo 7.7 milijard poskočijo na 15 in pol milijarde. Izdatki v drugem proračunu se znižajo od okroglo 23.7 milijard na okroglo 16 milijard. Kaj je storil torej finančni minister? Crtal je iz proračuna vse svote za nove naprave in nove nabave, posebno oster je bil v tem oziru za kraje, ki računajo s kronami, povzdignil pa je davke in vpeljal celo vrsto novih direktnih in indirektnih davkov.

V tem oziru je posebno poučljiva naša Slovenija, kajti če bi res sprejeli in iztirjali vse predlagane davke, bi naša pokrajina imela precej nad 400 milijonov prebitka. Seveda pa bi bili mi v par letih precej na beraški palici! Ako bi šla gospodarska konjunktura za naše kmetijstvo in narodno gospodarstvo v obče navzgor, kakor prvi 24 leti svetovne vojske,